

Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto ViNO Kunnallisvaaliohjelma

Hyväksytty liittokokouksessa 15.4.2012

Kuntarakenne, demokratia ja avoimuus

ViNO:n tavoitteena on mahdollisimman vähäpäästöinen kunta, kuntalaisten tasa-arvoisuus palveluiden saatavuudessa sekä alueiden välisen haitallisen kilpailun vähentäminen. Tavoitteeseen päästään luomalla laajoja kuntakokonaisuuksia, viime kädessä pakkoliitoksin. Suurten kaupunkiseutujen kunnat on yhdistettävä.

Samanaikaisesti kuntarakenteen uudistamisen kanssa on luotava kaksipuolainen malli uusien, laajempien kuntien päätöksentekoon. Ylempi taso päättää koko aluetta koskevista asioista, kuten kaavoituksen suurista linjoista, terveydenhuollosta ja joukkoliikenteestä. Alemmalla tasolla päätetään esimerkiksi lähikaavoituksesta ja lähipalveluista.

Lisäksi kuntalaisille tarvitaan monipuolisia kanavia vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon valmisteluvaiheesta lähtien: kuntalaisfoorumeita, kuntalaisaloitteita, sitovia kansanäänestyksiä. Lausunto- ja valitusoikeus on laajennettava maankäytöstä kaikkeen kuntalaisen jokapäiväiseen elämään vaikuttavaan päätöksentekoon. Samalla lausunto- ja valitusoikeus on ulotettava välittömästi asianosaisista kaikkiin itsensä asianosaiseksi kokeviin.

Nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi äänestys- ja vaalikelpoisuusikäraja kunnallisissa vaaleissa on laskettava viiteentoista. Lisäksi oppilaskuntia on vahvistettava ja lapsia ja nuoria kuultava valmisteluvaiheesta lähtien kaikissa asioissa, ei vain virkamiesten arvion mukaan nuoria koskevissa asioissa. Nykymallisten nuorisovaltuustojen säilyttämisen edellytyksenä on niiden aito vaikutusvalta kunnan päätöksentekoon, edustus kunnan päättävissä elimissä, budjettivalta sekä nuorisovaltuustovaalien demokraattisuuden vahvistaminen.

Päätöksentekoon osallistumisen edellytyksenä on riittävä tieto. Siksi valtuustojen kokoukset on saatava kaikkialla nettiin ja lautakuntien kokoukset avattava. Lähtökohtana tulee olla, että kokoukset ovat julkisia, lukuun ottamatta osia, joissa käsitellään salassa pidettäviä asioita.

Ota tai jätä -päätösten sijaan päättäjille ja kuntalaisille on valmisteltava vaihtoehtoja, joiden väliltä tehdä päätöksiä.

Sähköisiä tietojärjestelmiä on kehitettävä niin, että kuntalaisilla on saatavillaan yhtenevässä helppokäyttöisessä muodossa oleva reaaliaikainen tieto asioiden valmistelusta ja prosessien etenemisestä. Lisäksi kunnalliset tietovarannot on avattava kuntalaisten vapaasti hyödynnettäväksi.

Palveluiden järjestäminen ja hankinnat

Kunnallisissa palveluissa ja julkisissa hankinnoissa on kyse toisaalta kuntalaisten arkisimmasta arjesta, toisaalta valtavista rahavirroista. Kunnallisten palveluiden tuottamisessa voidaan käyttää monia eri palveluntuottajia, kunhan kaikille kuntalaisille

taataan laadukkaat palvelut. Ryhmien, joiden kyky vertailla ja valita palveluita on rajallinen, on saatava palveluita ilman, että heidän tarvitsee toimia vertailevina kuluttajina. Myös vastuu laadun tarkkailusta on palautettava käyttäjiltä kilpailuttajalle.

Hankinta- ja kilpailuttamisosuamista kunnissa on vahvistettava ja kriteerejä kehitettävä siten, että ne huomioivat tuotteen tai palvelun ja sen tuotantoketjun ekologisuuden ja eettisyyden sekä käyttäjien kokemukset.

Kilpailutukset on paloiteltava pienempiin kokonaisuuksiin niin, että pienillä ja keskisuurilla palveluntarjoajilla on yhtäläiset mahdollisuudet pärjätä eivätkä kaikki sopimukset karkaa suurille yksiköille. Kolmannen sektorin ja kunnan omaa palveluntuotantoa on kehitettävä ja tuettava.

Jotta palvelut pystytään tarjoamaan tasa-arvoisesti kaikille kuntalaisille, eri hallintokuntien on kyettävä keskustelemaan keskenään yli sektorirajojen sekä käyttämään mielikuvitustaan uusien toimintatapojen keksimiseksi. Esimerkkejä uusista kekseliäistä toimintatavoista ovat kirjastojen aineistojen digitointi, erilaisten palvelujen yhdistäminen kirjastoautoon sekä kauppakeskuksiin tuodut terveystioskit ja liikkuvat terveydenhuoltopalvelut.

Kaupunkisuunnittelu ja ympäristö

Päästöjen vähentämiseksi kunnassa palvelujen on oltava lähellä ja liikkumisen jalan, pyörällä ja joukkoliikenteellä sujuttava. Uudisrakentaminen on ohjattava kunnallistekniikan ääreen. Hajarakentamista on rajoitettava nykyistä tiukemmin rakennus- ja lupamääräyksiin. Taajamien ulkopuolella on säilytettävä myös kokonaan rakentamisesta vapaita alueita.

Alueelliseen eriarvoistumiseen on puututtava kaavoituksella: kunnan eri osissa on oltava monipuolisesti erilaisia asumismuotoja ja työpaikkoja sekä palveluita.

Kaupunkeihin ja taajamiin on luotava lisää avointa ei-kaupallista tilaa, jossa kuntalaiset voivat vapaasti järjestää omaehtoista toimintaa ja tapahtumia. Kunnan tilojen monikäyttöä on lisättävä ja voittoa tavoittelemattoman ilta- ja viikonloppukäytön on oltava maksutonta.

Kaavamääräysten autopaikkanormeja on väljennettävä niin, että on mahdollista rakentaa kokonaan autottomia kortteleita ja asuinalueita. Autopaikkojen todelliset kustannukset on perittävä niiden käyttäjiltä.

Kaavojen valmisteluun osallistuvat ja niistä päättävät luottamushenkilöt eivät saa samanaikaisesti istua suurten kauppaketjujen hallintoneuvostoissa tai vastaavissa eturistiriitoja synnyttävissä toimielimissä. Vähimmäisvaatimuksena on kaikkien sidonnaisuuksien julkistaminen.

Jokaiselle kunnalle on laadittava oma ympäristö- ja ilmasto-ohjelma. Kunnan päätöksiin on kirjattava niiden ympäristö- ja ilmastovaikutukset. Kunnan virastojen, koulujen ja vuokratilayhtiöiden tulee olla edelläkävijöitä ja näyttää esimerkkiä kierrätyksen, pyöräparkkien ja energiatehokkaan rakentamisen suhteen. Kaikissa kunnan ruokaloissa on oltava viikoittainen kasvisruokapäivä ja päivittäin tarjolla vegaanista ruokaa.

Kunnan on kannettava vastuunsa luonnon monimuotoisuudesta niin viher- ja virkistysalueillaan kuin omistamiensa metsien hoitosuunnitelmissa. Etenkin eteläisen

Suomen kuntien on osallistuttava selvästi nykyistä ahkerammin elinympäristöjen suojeluun maillaan 10 prosentin valtakunnallisen suojelutavoitteen saavuttamiseksi.

Yhdenvertaisuus ja syrjäytymisen ehkäisy

Jokaiselle kunnalle on laadittava oma tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelma. Kunnan päätöksistä on tehtävä sukupuolivaikutusten arviointi (suvaus). Muun muassa kouluissa, päivähoidossa ja terveydenhuollossa on tehtävä järjestelmällistä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Lähestymistavan tulee olla sukupuolisensitiivinen sekä seksuaalisuuden ja sukupuolten moninaisuuden huomioiva.

Kunnat ovat merkittävä työnantaja ja niiden on näytettävä esimerkkiä vastuullisena työnantajana palkkaamalla vakituisesti olemassa oleviin tehtäviin vakinaisia työntekijöitä ketjutetuilla määräaikaisilla työsuhteilla ja erilaisilla harjoittelijoilla keplottelun sijaan. Työn joustavuutta on lisättävä esimerkiksi osa-aikatyön tekemistä helpottamalla.

Koulu on keskeisessä asemassa syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Se tavoittaa suurimman osan jokaisesta ikäluokasta ja sillä on yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa oltava riittävät resurssit tunnistaa ja ohjata avun äärelle syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret.

Ruotsinkieliset palvelut kunnissa on turvattava ja niitä kehitettävä. Keskeiset kunnalliset palvelut on tarpeen mukaan tarjottava myös saameksi, venäjäksi, englanniksi ja muilla vähemmistökielillä. Yksikielisten koulujen lisäksi on tuettava kaksikielisten koulujen perustamista.

Terveyserojen kaventamiseksi terveyskeskusten käyntimaksuista on luovuttava ja kunnan on tarjottava vähävaraisille ilmaisia liikunta- ja kulttuuripalveluita.

Asunto on perusoikeus, joka kuuluu kaikille. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi kunnan on tarjottava asunnottomille heidän tarvitsemansa palvelut sekä integroivia asumisratkaisuja niin kunnan kuin yksityisistä vuokra-asunnoista kunnan eri osista.

Rakennusten, liikkumisen ja sähköisten palveluiden on oltava esteettämiä. Toimiva joukkoliikenne kutsutakseilla täydennettynä on myös tasa-arvokysymys: lapset, nuoret ja vanhukset ovat korostuneesti joukkoliikenteen käyttäjiä eikä näiden ryhmien omaehtoinen liikkuminen onnistu henkilöauton varassa.